בעזרת השם יתברך

אשי ישראל

השיעור השבועי

מפי פורינו הרה"צ
רבי **יצחק שמואל אהרן לעזער** שליט"א

גליון
תצ"ז

פרשת
ויחי
תשפ"ו

השיעור נמסר ביום ד', בשעה 23:30, ניתן להאזין בקו:
בארץ ישראל: 077-2233-223, בארה"ב: 845-510-6314

חסדי השם יתברך, אנחנו אוחזים בפרשת **וַיְחִי - חֲזַק**, הסיום של **סֵפֶר בְּרֵאשִׁית**; והרמז בְּשִׁמָּהּ של הפרשה: **'ויחי - חזק'**, הוא לימוד איך אכן נוכל **'לחיות חזק'...** - שאדם יִחְיֶה עם התחזקות, ותמיד יְחַיֶּה את עצמו!

כשמסיימים את הספר, המנהג שמכריזים **'חֲזַק חֲזַק וְחֻזַּק'** ג' פעמים, ומובא בספרים הקדושים: **'חֲזַק חֲזַק וְחֻזַּק'** עולה כמניין **'מֹשֶׁה'**, שמרמז על אור הצדיק - משה רבינו שהביא לנו את התורה, ונותן לנו טעם והתחזקות עצומה בכל החיים שלנו.

כפי שאדם זוכה להתחזק - יש לו חיים! בלי התקרבות לצדיק - אדם הוא מסכן... אמנם הוא עושה דברים טובים כפי עניינו, והנה הוא מתחזק והנה הוא מתרשל, אבל שיהיה **"חזק חזק חזק"** - זה על־ידי **"משה"**, הוא הצדיק האמת!

ומדוע דווקא **שלוש פעמים**? כי מובא בדברי חכמינו הקדושים: **'לְכוּלֵי־עָלְמָא ג' פְּעָמִים הֲוֵי חֻזָּקָה'**; זאת אומרת: רבי ורשב"ג נחלקים כמה פעמים מחשיבה את הדבר ל**'חזקה'**, ולכל השיטות **שלוש פעמים זו 'חזקה' בוודאי**; וזה העניין של **'חזק חזק חזק'** ג' פעמים, כי צריכים את ה**'חזק'** שיהיה עם **"חזקה"**... כי כל אדם מקבל מדי־פעם התעוררות והוא רוצה להתחזק [או לכל־הפחות היה רוצה להתחזק...], אבל כך זה ממשיך הרבה זמן... - הוא מתחזק, וחוזר שוב להיכן שהיה מקודם... **והלימודים של רבינו**

הקדוש[א] נותנים לנו את ה"חזקה" בהתחדשות - שלא נתפעל משום ירידה ומשום דבר שבעולם, רק נחיה תמיד בהתחדשות - "מעכשיו אני מתחיל!" - עוד הפעם ועוד הפעם ועוד הפעם... וזה ענין של שלוש פעמים **'חזק'** - שנעשה **'חזקה'** על זה, וניקח את זה ברצינות.

הגמרא אומרת (ברכות ד:): **'כָּל הָאוֹמֵר "תְּהִלָּה לְדָוִד" בְּכָל יוֹם שָׁלֹשׁ פְּעָמִים מֻבְטָח לוֹ שֶׁהוּא בֶּן עוֹלָם־הַבָּא'**; ומסבירים המפרשים (פני־יהושע שם): מה העניין שאדם יגיד **"אַשְׁרֵי"**[ב] שלוש פעמים ביום[ג]? כדי לעשות **"חזקה"** ע"י שלוש פעמים.

מזמור **"תְּהִלָּה לְדָוִד"** כלול מכל העניינים של האדם, ובפרט לימוד ההתחזקות המונח בו, דהנה המזמור הזה מסודר כפי סדר הא"ב, אבל לא מזכירים בו את האות **נו"ן**, מה הטעם? אומרת הגמרא, כי **נ'** הוא לשון **נ'פילה**, ולא מזכירים ענין של נפילה אלא מרומז בפסוק של האות סמ"ך הסמוכה: "סוֹמֵךְ ה' לְכָל **הַנֹּפְלִים**"; והלימוד המונח בזה: **רק אחר שמזכירים ענין של 'סמיכה' מרמזים את העניין של נפילה - "סוֹמֵךְ ה' לְכָל הַנֹּפְלִים", כדי כבר לתת התחזקות לאדם!**

וכן מזכירים במזמור הזה ענין של פרנסה - **"פּוֹתֵחַ אֶת יָדֶךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן"**; וכן שאר עניינים נפלאים, ואשרי הזוכה לכוון בו**[ד]**, ולומר אותו **שלוש פעמים** ביון, ודווקא שלוש פעמים כדי

א. שהם הלימודים של הצדיקים האמיתיים "מיחידי הדורות", שזה מתחיל ממשה רבינו, ואח"כ רבי שמעון בר יוחאי, האר"י הקדוש, הבעש"ט הקדוש, ורבינו זי"ל - שהוא הנשמה הכללית, נשמת משיח־צדקנו.

ב. זה נקרא בגמרא "תהילה לדוד" כי כן מתחיל המזמור הזה - מזמור קמ"ה בתהלים - "תְּהִלָּה לְדָוִד אֲרוֹמִמְךָ", אבל נקרא **"אשרי"** כי מוסיפים בתחילתו את הפסוק "**אַשְׁרֵי** יוֹשְׁבֵי בֵיתֶךָ" [וכן מזכירים את הפסוק האחרון של מזמור קמ"ד שלפני מזמור קמ"ה: "אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁה' אֱלֹהָיו"].

ג. וכהמנהג לומר זאת פעמיים בתפילת שחרית ופעם אחת בתפילת מנחה.

ד. מחמת שאנחנו רגילין לומר את פסוקי וברכות התפילה בכל יום, לפעמים זה נעשה כדבר שבשגרה, והרגילות גורמת לאדם התרשלות בכוונת התפילה, **וכמה אנחנו צריכים להתחזק בעבודת התפילה! כל תפילה - שחרית, מנחה, מעריב - כל מזמור, כל ברכה שאומרים, שיהיה עם התחדשות!**

ואכן, זה לא קל לכוון מתחילת התפילה לסופה, וזה כמעט בלתי אפשרי שאדם יהיה חזק בכוונת התפילה כולה, אבל לכל הפחות שיכוון במה שיכול, ולגבי השאר - אומר רבינו בשיחות־הר"ן (סי' עב) שיש בזה טובה, וכהלשון שם: **'גַּם אָמַר שֶׁזֶּה טוֹבָה גְּדוֹלָה, מַה שֶּׁבָּאִים עָלָיו מַחְשָׁבוֹת זָרוֹת וּפְגִיּוֹת. כִּי בְּלֹא זֶה, אִם הָיָה הָאָדָם מִתְפַּלֵּל הִתְפִּלָּה כָּרָאוּי, לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לִסְבֹּל כְּלָל אֶת גֹּדֶל עֹצֶם הַקְּטָרוּגִים שֶׁיֵּשׁ עַל הִתְפִּלָּה שֶׁהִיא כָּרָאוּי, אֲבָל עַל יְדֵי שֶׁהִתְפִּלָּה מְלֻבָּשֶׁת בְּמַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת, עַל יְדֵי זֶה אֵין הַחִיצוֹנִים מִסְתַּבְּלִין עָלֶיהָ כָּל כָּךְ, וְאֵין הַקְּטָרוּג גָּדוֹל כָּל כָּךְ וְעַל יְדֵי זֶה יָכוֹל הִתְפִּלָּה לַעֲלוֹת**'; ע"ש. כלומר, בזה שלא כִּוֵּן האדם "במאה אחוז" בתפילה - הוא נותן קצת אחיזה לסטרא־אחרא, ועי"ז הוא

לעשות "**חזקה**", וזה ענין של '**חזק חזק חזק**' ג' פעמים דייקא.

אז ב"ה זכינו להגיע לפרשת **וַיְחִי** - הסיום של ספר בראשית; ספר בראשית זה היסוד של הבריאה - היסוד של עם־ישראל, ספר בראשית פותח במילים "**בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ**"; ורבינו אומר בשיחות־הר"ן (סי' ה): '**אַשְׁרֵינוּ, שֶׁמֹּשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם בָּחַר לָנוּ חֵלֶק טוֹב מְאֹד, וְנָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה, וּפָתַח בָּהּ "בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים אֵת הַשָּׁמַיִם" וְכוּ' בְּלִי שׁוּם חֲקִירוֹת וּמוֹפְתִים שֶׁלָּהֶם, רַק צִוָּה עָלֵינוּ לְהַאֲמִין בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמוּנָה לְבָד**'; אמונה פשוטה!

על מילת "**בְּרֵאשִׁית**" יש הרי את כל ספר '**תיקוני זוהר**' שרבינו סיפר בשבחו מאד, ואמר (שם, סי' רפה): '**אֲשֶׁר כָּל עוֹרוֹת אֵילֵי נְבָיוֹת לֹא יַסְפִּיקוּ לְבָאֵר סוֹדוֹתָיו וּרְמִיזוֹתָיו**'; וכן אמר רבינו, שכשם שיש על מילה אחת כ"כ הרבה סודות נוראים, כן יש על כל אות ומילה בתורה הקדושה[ה]... ואנחנו זכינו שהקב"ה נתן לנו את ה'תיקוני זוהר' על מילת "**בראשית**" כדי להתחיל ענין של התחדשות ואמונה פשוטה - **הקב"ה ברא את העולם, ואני חלק מהבריאה! הקב"ה ברא אותי, ואני הייתי שם, הרי אני חלק מנשמת אדם הראשון, ויש לי תפקיד בזה העולם! אמנם הבריאה היתה כבר לפני 5,786 שנים, אבל אני כאן! זה הגיע אליי, בחיים שלי, ואני צריך לחבר את עצמי חזרה לתחילת הבריאה - לדעת שיש לי תפקיד פה בזה העולם להשלים את הבריאה...**

הרי אנחנו מחכים ומצפים **בקרוב** לביאת משיח־צדקנו, ואומרים חכמינו הקדושים (יבמות סג:): '**אֵין מָשִׁיחַ בָּא עַד שֶׁיִּכְלוּ כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁבַּגּוּף**' - כל הנשמות שצריכים להיות כאן בזה העולם, למה? כי האדם נמצא פה בשביל 'תכלית'!

אדם חושב: 'מי צריך אותי בכלל?... הרי אני יודע היטב מה עבר עלי בחיים, ומי צריך אותי?'... **לא! אין דבר כזה! מחכים עליך!** ואם תזכה להתקרב לצדיק ולקבל התחזקות, ולהחליט

ניצל מן הקטרוגים.

והכלל, שאדם יחדש את עצמו, וגם בתוך התפילה בעצמה - **מתחילים עוד מזמור, עוד ברכה, מתחילים מחדש בכוונה!**

ה. הא לך לשונו שם: '**וְכָל סֵפֶר הַתִּקּוּנִים עִם כָּל מַה שֶּׁנִּכְלָל בּוֹ כֻּלּוֹ, הַכֹּל הוּא רַק הוּא פֵּרוּשׁ עַל תֵּבַת "בְּרֵאשִׁית" לְבַד, וְכֵן עַל תֵּבַת "בָּרָא" יְכוֹלִין גַּם כֵּן לַעֲשׂוֹת סֵפֶר תִּקּוּנִים עִם רִבּוּי סוֹדוֹת וְכוּ' כַּנַּ"ל. וּמִזֶּה יְכוֹלִין לְהָבִין וּלְשַׁעֵר קְצָת גְּבָהוּת עֻמְקוּת תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, כִּי כֵן עַל כָּל תֵּבָה וְתֵבָה שֶׁל הַתּוֹרָה יֵשׁ סוֹדוֹת רַבּוֹת כְּמוֹ אֵלּוּ הַסּוֹדוֹת הַכְּלוּלִים בְּסֵפֶר הַתִּקּוּנִים שֶׁהוּא עַל תֵּבַת "בְּרֵאשִׁית" לְבַד. וְעַתָּה כְּלָלִיּוּת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ הַרְבֵּה תֵּבוֹת כָּאֵלּוּ, מַה גָּדְלוּ סוֹדוֹתֶיהָ. אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְדַבֵּר מִזֶּה כְּלָל**'.

בעצמך: **זהו זה! אני מתחיל מעכשיו! לא מסתכל כלל אחורה, רק מעכשיו! אני משקיע, אני עושה מה שאני צריך!** - אתה מקרב את ביאת המשיח... כמו שרבינו אומר בפירוש (ליקו"מ ח"א סי' עח) שלכל אחד יש חלק בביאת המשיח - יש לכל אחד חלק במשיח! זו אמנם 'נשמה כללית', אבל הנשמה הכללית הזאת מחוברת מהרבה נשמות פרטיות, ומי אלו? אנחנו! אז אנחנו צריכים לעשות כל מה שאנחנו יכולים לקרב את ההשלמה הזאת של נשמת המשיח, ואז תהיה הגאולה הכללית לכל עם־ישראל...

אז זה **ספר בראשית** - שמתחיל עם תחילת הבריאה, וממשיך עם כל סיפורי האבות הקדושים, שהם האבות שלנו, כי (ברכות טז:): **'אֵין קוֹרִין אָבוֹת אֶלָּא לִשְׁלֹשָׁה'** - אברהם, יצחק ויעקב; שהם הורישו לנו את כל לימודי החיים! כי כל הסיפורים של התורה זה לא סתם 'סיפורים', אלא **"לימודים חיים"!** כל פרשה וכל דיבור מראים לנו **'דוגמא'** בשבילנו!

כי התורה היא נצחית, וכל הסיפורים על אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב, ואימותינו הקדושות שרה רבקה רחל ולאה, הם לא סתם 'סיפורים', אלו "לימודים חיים" בשבילנו!

חכמינו הקדושים אומרים (תנא דבי אליהו פרק כה), שאדם צריך לומר: **'מָתַי יַגִּיעוּ מַעֲשַׂי לְמַעֲשֵׂי אֲבוֹתַי'**; והנה יש התוהים: 'וכי אהיה כמו אברהם אבינו?'... אשה אומרת: 'וכי אהיה כמו שרה אמנו?'... ובאמת יש לשון נפלאה ב'תפילה לפני התפילה' של **הרבי רבי אלימלך זי"ע** שהוא אכן מתבטא בכזאת לשון: **'וּמִמַּדְרֵגָה לְמַדְרֵגָה תַּעֲלֵנוּ, שֶׁנִּזְכֶּה לָבוֹא לְמַעֲלַת אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב'** - איזו לשון מתוקה! מבקשים בפירוש שנזכה לבוא למעלת אבותינו הקדושים!

ומה הפירוש של לבוא **"לְמַעֲלַת אֲבוֹתֵינוּ"**? כי הנה אבותינו הקדושים היו כאן בזה העולם כדי **להעלות** את כל הצאצאים שלהם, וכמו שאנחנו רואים בפרשת השבוע אצל יעקב אבינו, שהוא ברך את השבטים, ולכל אחד הוא נתן את הכוח שלו! כי האבות אמנם הם רק **שלושה**, אבל הבנים של יעקב אבינו הם **שנים-עשר**, והם כבר כוללים את כל נשמות ישראל, וכמו שרבינו מסביר (ליקו"מ ח"א סי' ט) שלכל אחד יש את השער והמקום והשביל שלו שהוא צריך להתקרב להקב"ה. וזה העניין של **"'לְמַעֲלַת' אֲבוֹתֵינוּ"** - שהאבות הקדושים **העלו** אותנו, הם כבר הורישו לנו איך אנחנו יכולים באמת להשלים את עצמנו בזה העולם! וממילא אדם לא יכול להגיד: 'להיות כמו האבות הקדושים?! לא שייך אליי... מה אתה

מספר לי מהאבות הקדושים - הם היו נשמות קדושות'...

ופעם היה סיפור כזה אצל רבי נתן [השבוע היה לנו את ההילולא קדישא], שהגיע לפניו בחור שהיה חתן, והיה מאד שבור, יען כי עמד קודם חתונתו 'וְלָרָשׁ אֵין כֹּל'... הוא היה עני ואביון, ולא היה שום כסף, ואיך יתחתן?... מאיפה יתחיל בכלל?...

ורבי נתן חיזק אותו ואמר לו: תלמד מיעקב אבינו! מה היה אצל יעקב אבינו כשהלך למצוא זיווגו? בדרכו לבית לבן, רדף אחריו אליפז בן עֵשָׂו ורצה להרוג אותו, ולבסוף ריחם עליו, אך לא רצה לעבור על ציווי אביו עֵשָׂו, אז יעקב אבינו נתן לו עצה שיקח את כל כספו, ונחשב כאילו הֲרָגוֹ, כי 'עני חשוב כמת'; וכך הוא הגיע לבית לבן... וכמו שכתוב (בראשית לב, יא): **"כִּי בְמַקְלִי עָבַרְתִּי אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה"** - אליפז השאיר לו את המקל שלו... לא היה לו שום דבר!

והנה, יעקב אבינו בוודאי הכין מראש מתנות בשביל לגשת כראוי אל השידוך, ולתת לחמיו מה שצריך וכו', והנה הוא מגיע בלי כלום... לבן הארמי מחפש אצלו בכל מקום - הוא מחבק אותו ומנסה לבדוק איפה הכסף, אבל שום דבר... הוא מרגיש שהחליפה ריקה... אז הוא חושב: 'אולי יש לו יהלום בתוך הפה?' - והוא מנשק אותו ולא מרגיש מאומה... **'אין לו כלום!'**.

אבל יעקב אבינו לא מאבד עשתונות, הוא מתחזק מאד ויודע: 'אם הקב"ה הנהיג אותי ככה - יהיה בסדר!' ואכן לקח זמן עד שקיבל את השידוך - הוא היה צריך לעבוד אצל לבן שאמר לו "אַךְ עַצְמִי וּבְשָׂרִי אָתָּה" וכו', ועבד שבע שנים כדי לקבל את רחל וכו'. והכלל, שיעקב אבינו נהג בתמימות ופשיטות גמורה - אין לו כסף, הוא צריך לעבוד? אז הוא עובד... וכך הוא זכה למה שזכה ב"ה.

וכך חיזק רבי נתן את החתן השבור שבא לפניו - שילמד מיעקב אבינו... שמע הבחור את דברי רבי נתן, ותהה ואמר: **"מה אתם מדמים אותי ליעקב אבינו?!... הרי כל מה שכתוב אצל זה 'סודות התורה'"...**

שמע זאת רבי נתן והתלהב מאד: **"זו הבעיה שלך! אתה חושב שרק אצל יעקב אבינו זה סודות התורה, אבל גם אצלך יש 'סודות התורה'! כל מה שעובר עליך - שאתה עני ואין לך כסף וכו' - יש בזה ענין! אתה עכשיו הולך להתחתן ואין לך מושג איך תכסה את ההוצאות - זה ג"כ 'סודות התורה'! ואם תתחזק כמו שיעקב אבינו התחזק - גם אתה תראה ניסים ונפלאות! הכל יסתדר על הצד הכי טוב!"...**

ופירשו צדיקים, שזה מה שאומרים חכמינו הקדושים שאדם צריך לומר: **'מָתַי יַגִּיעוּ מַעֲשַׂי לְמַעֲשֵׂי אֲבוֹתַי' - 'יַגִּיעוּ'** לשון **'נגיעה'**; לא אומרים לאדם: 'תהיה כמו אברהם יצחק ויעקב!'... אלא אפילו **"יגיע"** - שהמעשים שלו יתחילו **"לנגוע"** במעשיהם הקדושים! שיהיה לו איזו שייכות והתדבקות למעשי האבות הקדושים!

ואיך?... זה ספר בראשית! **מכל הלימודים של ספר בראשית לומדים את זה! הסיפורים של ספר בראשית זה לא סתם 'סיפורים' - אלו לימודי חיים!** מובא בזוהר־הקדוש, שאסור לאדם להגיד שסיפורי־התורה הם סתם סיפורים בעלמא... **בכל פסוק, בכל מילה, בכל אות, בכל נקודה, ישנם לימודי חיים! רק צריכים לדעת איך לדלות מזה ולשאוב את זה... בכל סיפורי־התורה מונחים לימודים שאדם יכול להחיות עצמו בהם!**

וסיום ספר בראשית הוא בפרשת השבוע: **'ויחי - חזק'**; שאם אנחנו מכניסים את כל הלימודים האלו בקרבנו, אנו זוכים לעניין שנקרא **'וַיְחִי - חָזָק'**, שמתחילים **'לִחְיוֹת עִם הִתְחַזְּקוּת'!** אדם זוכה להיות חזק מאד! ובעת הסיום אומרים: **'חֲזַק חֲזַק וְנִתְחַזֵּק'** שזה בגימטריא **'מֹשֶׁה'** - התקרבות לצדיקים; כך האדם מתחיל 'לחיות'! זהו הספר הראשון של התורה הקדושה שאנחנו זוכים לסיים עתה.

והנה, פרשת השבוע מלאה בלימודים נפלאים, ואיך אפשר לנו להגדיר את פרשת השבוע במילה אחת? **'בְּרָכוֹת'! - כל הַפָּרָשָׁה הזאת מלאה ברכות! זה ההמשך של "בראשית" והסיום של "בראשית" וחיים אמיתיים - 'ברכות'**, דהיינו שאדם ירגיל את עצמו תמיד עם ברכות! לדעת שהקב"ה מברך אותנו, וכל יהודי מקבל ברכות, ויש לנו את הברכות של האבות הקדושים, ואדם צריך להרגיל את עצמו לברך בני אדם!

אשרי אדם הזוכה להיות "מְסֻטָּרָא דִּבְרָכָה" - הוא תמיד מברך בני־אדם! הוא לא מקמץ בברכות! ואת זה צריכים **תמיד**, בכל יום! הן עם כל אדם שנפגש, והן בתוך הבית, **תמיד ברכות!** מה יהיה אם תברך את כולם?!...

והנה אדם שואל: 'מה זה "ברכה"?'... **התשובה היא: אפילו להגיד מילה טובה לשני - "בוקר טוב", "ערב טוב", צהריים טובים", זו גם 'ברכה'!** כשאדם אומר "בוקר טוב", מרוב שיגרת־הלשון הוא לא שם לב, אבל בעצם זו 'ברכה'... וגם להגיד **'שלום'** לבן־אדם זו ברכה! חכמינו הקדושים אומרים (ברכות נד.) שהתקינו שיהא אדם שואל את שלום חברו בשם ה', וכמו שכתוב אצל בועז (רות ב, ד): **"וַיֹּאמֶר לַקּוֹצְרִים ה' עִמָּכֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ**

יְבָרֶכְךָ ה'"; וכן כתיב אצל גדעון (שופטים ו, יב): **"ה' עִמְּךָ גִּבּוֹר הֶחָיִל"**; וזה צריכים לדעת, **כשאחד אומר לחברו 'שלום' - הוא מברכו בשם ה', כי שמו של הקב"ה 'שלום'!** אדם אומר לאדם אחר: **"שלום עליכם"** - הוא מברך אותו בשם ה'!

וזה מלבד הפירוש הפשוט של המילה **'שלום'**, המלמדת על "מידת השלום", שהיא ה**"כלי מחזיק ברכה לישראל"** (עוקצין ג); הרי דיברנו לעיל מעניין **'חזקה'** שיהיה לאדם, והנה צריכים "כלי **'מחזיק'** ברכה", ומהו ה'כלי' הזה? ענין של **שלום**! אדם מרבה בשלום!

רבינו אומר (ליקו"מ ח"א סי' לג): 'שלום' צריכים בכל הבחינות; תחילה - שיהיה לאדם 'שלום בעצמותיו', שאדם יהיה לו שלום עם עצמו, כי אם לא - יהיה ח"ו ענין של **"אֵין שָׁלוֹם בַּעֲצָמַי מִפְּנֵי חַטָּאתִי"** (תהלים לח, ד)... ואמנם הוא לא יודע איך להגדיר את מה שהוא מרגיש, אבל זה ממש ככה - אין לו 'שלום בעצמותיו'... כל עצמות־גופו לוחמים זה בזה - הידיים עם הרגליים, הראש וכו', כי אין לו שלום בעצמו...

ומזה נובע שאין לאדם סבלנות לשבת על כיסא בישוב־הדעת וללמוד ולהתפלל וכו' - אין לו שלום... הוא מרגיש כאילו נמלים מפריעות לו כשהוא יושב... אין לו 'שלום בעצמותיו'! ואדם צריך להגיע לכזה ענין שיהיה שלום בעצמות שלו, בבחינת (תהלים לה, י) **"כָּל עַצְמוֹתַי תֹּאמַרְנָה ה' מִי כָמוֹךָ"** - צריכים לעשות שלום!

מוהרא"ש אמר פעם שיחה בשם אחד מאנשי־שלומינו, שהציעו לפניו לעזור באיזו עבודה מסוימת, ואמר להם שאיננו יכול להענות לבקשתם בטענה כי **'יש לי ישיבה של מאתיים ארבעים ושמונה תלמידים, ואני בקושי מסתדר איתם, ואיך אוסיף עכשיו עוד עבודה?'...** וכשתמהו בפניו איזו ישיבה גדולה כ"כ יש לו... ענה ואמר: **'אכן כן, יש לי בתוכי ובקרבי מאתיים ארבעים ושמונה איברים, ואני צריך להסתדר איתם - עם כל איבר ואיבר'...** - וזה עוד מלבד שלוש־מאות שישים וחמש גידים שיש לו, הוא צריך להסתדר עם כל איבר, וזו ישיבה גדולה...

וזו העבודה של האדם, שזה ה**'שלום'** הראשון - שיהיה לו 'שלום בעצמיו' - בתוך עצמו!

ואח"כ מגיע **שלום בביתו** - אחר שאדם זוכה בחסד־חינם להתחתן ולבנות בית, שיהיה לו **'שלום־בית'** אמיתי, כי בלי זה - מה יש לו?... **אל תספר סיפורים שאתה "עובד ה'" ואתה "עף בשמים"... אם אין לך שלום־בית - שום דבר!** ובזה יכולים לראות בחוש על האדם היכן הוא עומד - **אם יש לו שלום־בית, הוא בסדר! יכולים לסמוך שהוא בסדר!** ואם אם עדיין לא

כ"כ ב"מאה אחוז" - אבל הוא 'בַּדֶּרֶךְ'!

רבינו ז"ל אומר (ליקו"מ ח"א סי' רג): **'מְסִפּוּרֵי דִּבְרִים שֶׁל הַנְּשִׁים יְכוֹלִים לֵידַע מַעֲמָד הַשְׁכִינָה אֵיךְ הִיא אוֹחֶזֶת כָּעֵת'**; ורבינו מביא את הפסוק הכתוב אצל מרדכי הצדיק (אסתר ב, יא): **"וּבְכָל יוֹם וָיוֹם מְרַדֵּכַי מִתְהַלֵּךְ לִפְנֵי חֲצַר בֵּית הַנָּשִׁים לָדַעַת אֶת שְׁלוֹם אֶסְתֵּר"**; מה הכוונה בזה? ראשית: מה קשור אל האדם **'מעמד השכינה'**? **'מעמד השכינה'** הכוונה שאדם ידע 'היכן הוא אוחז' בזה העולם, האם הוא גורם נחת־רוח להקב"ה, איך יזכה לזה? אומר רבינו: **'מסיפורי הנשים'** - מה הכוונה? מוהרא"ש היה תמיד מסביר: **'סיפורי הנשים'** זה בפשטות - **בתוך הבית שלך!** תתבונן איך ה'שלום־בית' שלך! בבית שלך - יש רוגע? יש שמחה? יש ישוב־הדעת? יש הבנה הדדית? ככה תדע את **'מעמד השכינה'** - שיש בבית הזה השראת השכינה! כך תדע האם השכינה שורה בבית הזה! וכמו שחכמינו הקדושים אומרים (סוטה יז.): **'אִישׁ וְאִשָּׁה זָכוּ - שְׁכִינָה שְׁרוּיָה בֵּינֵיהֶם'**; כך אתה יכול לדעת!

אתה לא צריך לבוא למישהו שיודע לקרוא את כף־היד או את לקרוא את הפרצוף שלך כדי לדעת מה איתך... כפי הבית שלך יודעים! אם יש בבית שלום, שלוה ורוגע, זה סימן שהשכינה שורה שם!

הכלל העולה - גודל חשיבות מידת השלום, ואחד שהוא לא אוחז בזה - שיקח מזה **מוסר לעצמו**, אם עדיין זה לא ככה - הוא צריך לעבוד על זה... זו ממש "עבודת ה'"! כל דבר כזה צריך השקעה! **ואם אדם לא יודע איך לזכות לזה - הוא צריך ללמוד את זה...** משל לילד ששולחים אותו לתלמוד־תורה - או ילדה שהולכת לבית־הספר - ושם לומדים אותיות 'אל"ף־בי"ת' ושאר הלימודים שלומדים, וכך הם מחכימים ולומדים דברים שלא ידעו מהם... אותו דבר לשלום־בית: **אם אדם לא למד - הוא לא יודע, והוא צריך ללמוד!** מאיפה הוא יֵדַע מה זה 'שלום־בית'?... הוא לא למד... אולי הוא עושה **כאילו** הוא מבין, אבל לצערנו - מה אנחנו מבינים?... **עם המוח שלו, ה' ישמור, מה הוא מבין?...**

אך כדי ללמוד ולהבין - הוא צריך להיות 'תלמיד טוב'... שהוא מוכן מאד ורוצה לקיים את מה שמלמדים אותו! ואכן, זה לוקח זמן, ולא כל דבר מצליח ברגע, וכמו ילד שלומד בתלמוד־תורה - לא כל דבר הוא מבין תיכף־ומיד, אבל אן הוא ילד טוב שרוצה ללמוד ולקבל - לאט לאט הוא יבין וכל הוא יגדל... אותו דבר בעניין שלום־בית - אדם שרוצה ללמוד ולקבל עצות טובות, הוא יזכה לְהַשָּׁלוֹם הכי נפלא...

ואם אדם אומר שהוא כבר זכה ב"ה

לשלום־בית, ואצלו שורה השלום בבית, אל ישכח שיש את **"החותמת"** של שלום־בית אמיתי, והוא העניין המוזכר בדברי רבינו (ליקו"מ ח"ב סי' לב) שישנו **'שְׁלוֹם הַזּוּג הַקָּדוֹשׁ'**; דהיינו שבבית הזה יֶשְׁנָהּ הבנה שלימה והדדית ב"ה, ואחד מכבד את השני, ויש שמחה בבית - זה **'שְׁלוֹם הַזּוּג הַקָּדוֹשׁ'**! ואדם צריך תמיד לבקש מהקב"ה לזכות לזה...

אדם מבקש: 'אני רוצה ברכה לשלום־בית'... **אתה רוצה ברכה לשלום־בית? צריכים להשקיע! זה לא דבר שבא מעצמו...** וכמו שמסופר על ה'חפץ חיים' ז"ל, כשבאה לפניו אשה וביקשה ברכה לילדים טובים, ותיכף־ומיד הוא הוציא את ספר התהלים של אמא שלו שהיה ספוג עם דמעות וענה אמר לה: **'אמא שלי שפכה דמעות יום־יום והתפללה שיהיה לה בן תלמיד־חכם וצדיק, ואת מבקשת ברכה לילדים טובים?'...** כאומר שצריכים להשקיע הרבה תפילות בזה, וזה לא 'לקבל ברכה', וזהו...

אותו דבר לאחד שמבקש כל הזמן "ברכה לשלום־בית", והנה מיד הוא חוזר הביתה, והוא רק נכנס בדלת וכבר הרס את הכל... בשלום־בית צריכים להשקיע! **צריכים לבוא לא רק 'לקבל ברכה לשלום־בית', אלא 'לקבל בריכה של שלום־בית'... זאת אומרת שאדם יתחיל לחפש, לבקש ולדרוש 'עצות פרקטיות' איך יוכל לזכות לשלום־בית, ואם הוא 'ירצה' - הוא 'יזכה'! הכל תלוי ברצון של האדם!**

נשוב לעניין **'ברכות'**: אדם צריך להרגיל את עצמו בברכות - לברך בני־אדם, לברך בתוך הבית, ולחנך את הילדים לעניין של ברכות - הן לברך אחרים, והן בפשטות - להגיד ברכות: ברכון הנהנין, ברכות התפילה וכו'; **כשאדם מרגיל את עצמו בברכות - יש לו חיים מבורכים! "טוֹב עַיִן הוּא יְבֹרָךְ"!**

אדם צריך להתבונן לרגע בעת שהוא מברך - 'שהכל נהיה בדברו', 'בורא פרי האדמה', 'בורא פרי העץ', 'המוציא לחם מן הארץ', וכן ברכת המצוות - 'על נטילת־ידיים', ובפרט בברכת 'אשר־יצר', זו ברכה שיש לאדם כמה וכמה פעמים ביום, ויש אנשים שהם בקושי מוציאים את מילות הברכה מהפה... ובכלל צריכים סייעתא דשמיא שיזכור להגיד את זה, וגם כשהוא אומר - שיגיד את הברכה כראוי, ולא יחטוף המילים במהירות... תתבונן רגע מה אתה אומר! **וזו סגולה נוראה ונפלאה לכל־מיני רפואות שיש בעולם!**

הרי בברכה זו ישנו דבר נפלא: מתי מברכים את הברכה הזאת? אחר שאדם יוצא לצרכיו - כך הקב"ה ברא את העולם, שאדם צריך לצאת לצרכיו - הוא מברך 'אשר־יצר', ואיך מסיימים

את הברכה? **"בָּרוּךְ אַתָּה ה' רוֹפֵא כָל בָּשָׂר וּמַפְלִיא לַעֲשׂוֹת"**; ופירושו בפשטות, מובא בשו"ע (או"ח סי' ו), כי אם לא היה יוצא ח"ו, הוא היה מגיע לעניין של חולאת ח"ו, כי אדם מוכרח לנקות את הגוף שלו, ואם ישנה איזו סתימה וכו' - זה מסוכן, ועל־כן אומרים **"רוֹפֵא כָל בָּשָׂר וּמַפְלִיא לַעֲשׂוֹת"**.

אך עדיין לכאורה לא מובן, הרי ישנן כמה ברכות בעניין של **רפואה** - שמזכירים "רופא חולים" וכו', ומדוע כאן בברכת 'אשר־יצר' מברכים **כמה פעמים ביום** ברכה שהיא בלשון כללית - **"רוֹפֵא 'כָל בָּשָׂר' וּמַפְלִיא לַעֲשׂוֹת"**? אם מברכים זאת רק אחר יציאה לצרכיו - לכאורה היו צריכים להתקין ברכה על 'רְפוּאַת הַמֵּעַיִם' - שעושים פעולתם כמו שצריך, וכמו שאכן מזכירים בתוך הברכה: "נקבים נקבים חלולים חלולים" - שזה כל המערכת שיש בגוף האדם בכל סדרי האכילה, מעת שזה נכנס וכו', כי על זה נתקנה הברכה, ואם־כן מדוע מסיימים את הברכה בלשון של **"'רוֹפֵא כָל בָּשָׂר' וּמַפְלִיא לַעֲשׂוֹת"** ולא מזכירים את העניין בעצמו?

התשובה היא: **כי כשאדם מברך את ברכת 'אשר־יצר' הוא ממשיך רפואה 'לכל הגוף' שלו! ועל־כן מברכים 'רוֹפֵא "כָל בָּשָׂר" וּמַפְלִיא לַעֲשׂוֹת' - "כל בשר"!** ולא רק שממשיך רפואה לעצמו, אלא גם לאחרים! **אם אדם רוצה להתפלל בשביל אדם אחר שזקוק לרפואה - יכוון ג"כ בברכת 'אשר־יצר' להמשיך ברכה ורפואה!** וזהו "רוֹפֵא **כָל** בָּשָׂר"!

ובתוך הברכה אומרים: **'שֶׁאִם יִפָּתֵחַ אֶחָד מֵהֶם אוֹ אִם יִסָּתֵם אֶחָד מֵהֶם אִי־אֶפְשָׁר לְהִתְקַיֵּם אֶפִלּוּ שָׁעָה אֶחָת'** - לא היה אפשר להתקיים אפילו שעה אחת! ובתוך המילים **'אִי־אֶפְשָׁר'** יש רמז נפלא, כי במילים **'אי־אפשר'** יש אותיות של רפואה - **'רְפָא'**, והאותיות שנשארו הן **י'ש'א'** שעולות בגימטריא 311 כמנין **רפא"ל** - הוא המלאך שממונה על רפואה; כי בזה שאתה אומר זאת, אתה מרמז כבר על העניין הזה - שאתה ממשיך רפואה; **ומה יקרה אם יקח לך עוד רגע אחד לברך את הברכה הזאת עם קצת כוונה?...**

ובדורות אלו נוהגים הרבה להתקין 'טבלה' עם ברכת 'אשר־יצר', **וזה נתקן בשביל איזו סיבה - שתגיד את הברכה הזאת כמו שצריך! עכשיו תגיד את הברכה, ותמשיך ישועות ורפואות בכל העניינים!**

נחזור לעניין 'ברכות הנהנין' - כמה צריכים לחנך ילדים לברך 'בפה־מלא'! להגיד ברכה: **"שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִּדְבָרוֹ"**! והברכה הזאת היא כבר כוללת את כל

העניינים - **'שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִּדְבָרוֹ'!** מקובל אצל אנשי־שלומינו: **שֶׁ**'הַכֹּל **נִ**'הְיֶה **בִּ**'דְבָרוֹ ראשי־תיבות שמו של רבינו ז"ל - רבינו **נ**'חמן **ב**'ן **ש**'מחה; ואדם מברך להקב"ה: **"שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִּדְבָרוֹ"**! וגם לוקח מזה חיזוק - **"שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִּדְבָרוֹ"**, **'בִּדְבָרוֹ'** היינו **'בדיבורו'**, הכל תלוי בדיבור שלך! **אם תתחיל לדבר להקב"ה - יהיה לך הכל! לא יחסר לך כלום! כל הברכות יהיו לך - כל הישועות שאתה צריך!**

וזו **ברכה אחת** מתוך **מאה ברכות** שיש לנו בכל יום... חכמינו הקדושים אומרים (מנחות מג:) על הפסוק (דברים י, יב) **"מָה** ה' אֱלֹקֶיךָ שֹׁאֵל מֵעִמָּךְ כִּי אִם לְיִרְאָה" - אל תקרי **'מה'** אלא **'מאה'**, שזה מה שהקב"ה שואל ומבקש מאיתנו - לומר מאה ברכות בכל יום; **ה'מאה ברכות' זה מביא את האדם לדביקות הכי גדולה להקב"ה!** שזהו **"מָה** ה' אֱלֹקֶיךָ שֹׁאֵל מֵעִמָּךְ" - מה הַפְּשָׁט? **'מה'** זה ענין של ביטול, שהיא המדרגה הכי גבוהה, שאדם מגיע לבחינת **"מָה אֲנוּ מָה חַיֵּינוּ"** - אנחנו מבטלים עצמנו לגמרי! ואיך מגיעים לזה? אם אדם מברך מאה ברכות בכל יום...

והנה בדרך־כלל יש לאדם מאה ברכות בכל יום [עם שלושת התפילות וכל הברכות שיש במהלך היום, יש בסך־הכל מאה ברכות], אבל תתבונן רגע בעת שאתה עושה ברכה! האריז"ל אומר: **'ברכה'** מלשון **'בריכה'** - אתה עכשיו ממלא את הבריכה העליונה!

והנה, הבריכה העליונה בוודאי מלאה [בַּשָּׁמַיִם הכל מלא!], וכשאתה מכניס בבריכה הזאת עוד ברכה - מה קורה מיד? נשפך שפע לחוץ... וכמו בגשמיות: כוס שהיא מלאה, ומוסיפים לתוכה עוד מים - הכל נשפך... כן לעניין הברכות: **בַּשָּׁמַיִם יש 'בְּרֵכָה עֲלִיוֹנָה', וכשאדם מכניס בתוכה עוד 'ברכה' - נשפך השפע לחוץ... בְּרַכְתָּ בְּרִכַּת "שֶׁהַכֹּל נִהְיֶה בִּדְבָרוֹ", הכנסת שפע - נשפך עליך שפע... וכמו הטבע של הכוס: כשמכניסים לתוכה תוספת מים - תכולת הכוס מתחילה להישפך מכל הצדדים... וזה העניין של 'בריכה' - "בריכה" זו קבוצה גדולה של מים, וכשמוסיפים לתוכה 'ברכה' - יוצא שפע!**

זה העניין של **'ברכות'** - שממשיכים על־ידן שפע, ואשרי אדם שהוא נזהר בברכות! הן ב'ברכות הנהנין', והן בכל הברכות - ברכות התפילה וכו' וכו'...

וזו פרשת השבוע, שהיא **'פרשה של ברכות'**; יעקב אבינו מכין את עצמו לעלות לעולם הנשמות, ואכן אומרים חכמינו הקדושים (תענית ה:): **'יַעֲקֹב אָבִינוּ לֹא מֵת'**; למה? אומרת הגמרא: **'מַה זַּרְעוֹ בַּחַיִּים אַף הוּא בַּחַיִּים'**; הרי כולנו נקראים **"בני ישראל"** על־שמו של

יעקב אבינו - שנקרא **'ישראל'**, וכולנו בניו, וממילא הוא חי, רק מסטרא דילן יש ענין של הסתלקות יעקב אבינו, וממילא לפני שהוא מסתלק מהעולם־הזה, הוא יודע שהוא יצטרך להשאיר ברכות בעולם, והראשונים שזוכים לזה הם נכדיו מנשה ואפרים, שהיו רגילים לבוא אצלו - הם היו תלמידים של יעקב אבינו, והיו תמיד נמצאים אצלו, וכשיעקב אבינו חלה - הם באו וסיפרו ליוסף שהסבא חולה וכו', ומיד כשיוסף הצדיק שומע את זה הוא מחליט: 'אני צריך להביא את הילדים שלי להתברך מהסבא הקדוש'...

יוסף הצדיק הכיר היטב מיהו אביו, כי הרי כל החיים של יוסף הצדיק היה בקשר מיוחד לאביו יעקב - הוא ה'בן־זקונים' שלו, וממנו הוא קיבל את כל הלימודים שלמד יעקב אבינו אצל שֵׁם וְעֵבֶר, וכל ההתחזקות של יוסף הצדיק כל ימי חייו היתה בזכות יעקב אבינו [ואפילו כשהיה לו את הניסיון הכי קשה, אומרים חכמינו הקדושים (תנחומא, וישב ט): **'דְּמוּת דְּיוֹקְנוֹ שֶׁל אָבִיו נִרְאֲתָה אֵלָיו'**; הוא לא היה מסיח דעתו מאביו, וזה מה שהציל אותו ושמר עליו], והחליט שעליו להביא את ילדיו אל הסבא הגדול כדי לקבל את ברכותיו.

והנה יוסף הצדיק מביא את ילדיו ליעקב אבינו, ופה מתחיל 'דיון' בין יעקב ליוסף מי יהיה בצד ימין ומי יהיה בצד שמאל... יוסף הצדיק סבר שמחמת שמנשה הוא הבכור - "לוֹ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה"... אבל יעקב אבינו "שִׂכֵּל אֶת יָדָיו" - הוא הבין שצריכים לשנות פה משהו... ואכן, בוודאי ששניהם נכללים בברכה, רק השאלה היא את מי מקדימים...

והיה רגיל מוהרא"ש ז"ל לדבר הרבה מהנקודה הזאת בפרשת **ויחי** - שהיתה פה מחלוקת־דקדושה יסודית מאד בחיים של האדם: **'איך אנחנו צריכים לגשת לחיים'**; כשאדם רוצה להתקרב להקב"ה - מהי הדרך הנכונה בשבילו?

הנה ידועה 'דרך המוסר' של הצדיקים שהיו בשנים הקודמות, שסברו ואמרו: כשאדם רוצה לגשת לעבודת ה', הדבר הראשון הוא **"סוּר מֵרָע"** - 'רְאֵה לְנַקּוֹת אֶת עַצְמְךָ'... תתבונן איפה אתה מונח ואיך נראות הפנים שלך, אתה רוצה פתאום להתקרב - להיות צדיק, ללמוד ולהתפלל - אבל איך אתה נראה?... תעבוד הרבה על **"סוּר מֵרָע"** - תנקה את עצמך מכל הרע, צא מכל הדברים הלא־טובים וכל הדברים השליליים, ורק אח"כ תוכל לגשת לעבודת ה' - **"עֲשֵׂה טוֹב"**... שזה בעצם הסדר הפשוט בדברי דוד המלך בפסוק (תהלים לד, טו): **"סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב בַּקֵּשׁ שָׁלוֹם וְרָדְפֵהוּ"** - תחילה **'סוּר מֵרָע'**!

וזו אכן היתה השיטה של יוסף הצדיק; יוסף הצדיק היה במצרים, והרי עברו עליו דברים לא פשוטים... מאז שהוא היה בחור צעיר - אֲחָיו רדפו אותו, ועברו עליו כל הדברים הכתובים באלו הפרשיות, והנה הוא הגיע למצרים, ונמצא בתוך 'עֶרְוַת הָאָרֶץ', והיה צריך התחזקות מאד מאד גדולה, והוא אכן עמד חזק בכל הניסיונות שלו, ומחמת כל זה הוא למד את הלימוד של **"סוּר מֵרָע"** - שצריכים לסור מן הרע, ולהיות חזק בזה מאד, ורק אח"כ מגיע ה**"עֲשֵׂה טוֹב"**.

ועל־כן כשנולדו לו שני ילדיו - את הילד הראשון הוא קרא **'מְנַשֶּׁה'**, על־שם **"כִּי נַשַּׁנִי אֱלֹהִים אֶת כָּל עֲמָלִי וְאֵת כָּל בֵּית אָבִי"** - **'עֲמָלִי'** זה ענין העמל שאדם עומל בזה העולם, וכמ"ש (איוב ה, ז): **"אָדָם לְעָמָל יוּלָּד"**, ומהו ה**'עמל'** הזה? שאדם יתמודד עם היצר־הרע ויעשה את הכל בשביל זה, שיילחם אִתּוֹ!

ויש לרמוז זאת בהשם **'מְנַשֶּׁה'**, שהוא אותיות **'מִשְׁנָה'**, שבכח לימוד המשניות יזכה האדם לנצח את היצר־הרע, וזה מה שמציל את האדם; מוהרא"ש היה תמיד אומר (תהלים ל, ד): **"הֶ'עֱלִיתָ מִ'ן שְׁ'אוֹל נַ'פְשִׁי"** ראשי־תיבות **'מִשְׁנָה'**; אשרי הזוכה ללמוד בכל יום משניות! וכמה? **לכל־הפחות פרק אחד!** הנה עשינו תקנה ללמוד 'פרק־יומי' במשניות, שזה ה'מינימום' לאדם. ואם יכול - ילמד שני פרקים, ואם יזכה ללמוד ח"י פרקים משניות - אשרי לו ואשרי חלקו! שזה מובא כבר בדברי האר"י הקדוש, ומוהרא"ש היה רגיל לדבר מזה ואמר שזה הורג את היצר־הרע ממש!

אז אם אדם רוצה באמת לקיים **"וַיִּקְרָא יוֹסֵף אֶת שֵׁם הַבְּכוֹר "מְנַשֶּׁה" כִּי נַשַּׁנִי אֱלֹהִים אֶת כָּל עֲמָלִי וְאֵת כָּל בֵּית אָבִי"** - שילמד **"מִשְׁנָה"**! אשרי המכניס עצמו בזה, ומרגיל את עצמו ללמוד הרבה **משניות**, שזה נותן לו כח עצום לקבל **נשמה** קדושה, והוא מקבל הכח **לשנות** את כל הטבע שלו, וגם - מקבל פרנסה... **'מִשְׁנָה'** בגימטריא בדיוק **'פַּרְנָסָה'**, כי **אדם שמשקיע בעניין הזה, ויש בידו 'סדרים של משניות' - הוא לומד הרבה משניות - הוא זוכה לשפע־קודש!**

זה ענין של **"סוּר מֵרָע"** - שאדם לוחם נגד הרע, שזה ענין של **'מְנַשֶּׁה'**.

ואחר שאדם זכה לזה - מגיע **'אפרים'**, שהוא על־שם **"כִּי הִפְרַנִי אֱלֹהִים בְּאֶרֶץ עָנְיִי"**; שזה לשון של **"פְּרוּ וּרְבוּ"**, וזוכה כבר להגיע לאיזה **פאר** בחיים - **'אֶפְרַיִם'** אותיות **'מְפָאֵר'**, היינו שהוא זוכה להגיע לאיזה פאר בחיים שלו, וכן זוכה שהקב"ה **יתפאר** אתו, וכדברי הנביא (ישעיה מט, ג): **"יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר"** - אדם יזכה שהקב"ה יתפאר אתו, ויזכה

שיהיה לו באמת '**תפארת**' בחיים שלו...

אלו הם שני הילדים של יוסף הצדיק, וזהו הסדר שצריך להיות כפי דעתו של יוסף הצדיק - תחילה '**מנשה**' ואח"כ '**אפרים**'.

אבל כשהביאו את הילדים לפני יעקב אבינו, הבין יעקב אבינו ברוח־קדשו[1] שצריכים פה להקדים את אפרים לפני מנשה...

והלימוד בזה - כפי הסבר צדיקים, איך שהיה מוהרא"ש תמיד מסביר את זה - כי זוהי דרך הצדיקים: להקדים את 'אפרים' - להקדים את ה"**עֲשֵׂה טוֹב**"! וזהו האור הגדול של רבינו ז"ל, שאמר פעם בפירוש לאחד שהתלונן בפניו שעובר עליו הרבה בחיים ולא יודע מה לעשות, ואם יתחיל לטפל עם כל הרע וכל מה שעבר עליו בחיים - הַזְּמַן יִכְלֶה וְהֵמָּה לֹא יִכְלוּ... ומה אפוא יעשה?...

אמר לו רבינו משפט אחד (חיי־מוהר"ן, סימן תמז): "**אַתָּה עֲשֵׂה טוֹב וַעֲסֹק בְּעֶבוֹדָתוֹ בֶּאֱמֶת, וּכְשֶׁתַּעֲסֹק וְתַתְמִיד בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרֵךְ אֲזַי הַטּוֹב יִשָּׁאֵר וְהָרַע מְמֵילָא יִתְבַּטֵּל**" [בלשונו באידיש: "**דו טו אין יודישקייט גיטס, ווערט בלייבן אוין שלעכטץ ווערט ממילא פארפאלן**"]; זה מה שאמר לו רבינו, וזהו הַמֻּסָּר שרבינו נותן לכל אחד ואחד מאיתנו: הנה אדם רוצה להתקרב להקב"ה, אם הוא יתחיל לטפל ולהתעסק עם כל הרע - הוא לא יגמור עם זה... [באידיש אומרים: '**פאטשקען**', ופירושו: 'לטפל'; מי שמבין אידיש זה נקרא: '**פאטשקעריי**', שהוא מטפל ומטפל - ולא גומר עם זה...].

אז מהי העצה? איך באמת זוכים לזה? **אתה תקפוץ ל"עֲשֵׂה טוֹב" - תתחיל לעשות טוב בחיים! תתחיל ללמוד, תתחיל להתפלל, תתחיל לעשות משהו בחיים שלך! אל תתייחס לכל הרע - כל מה שהצטבר בעבר שלך! כי אם תתחיל ככה - לא תגמור... ולא תדע אפילו איך להתחיל... לא מדברים איך 'לגמור', אבל לא יודע איך 'להתחיל'... יש כזאת רשימה שאתה לא יודע אפילו איפה "להתחיל"... אז רבינו נתן לנו איך להתחיל: איך מתחילים? עם ה"עֲשֵׂה טוֹב" - תתחיל לעשות טוב - להיות בן־אדם טוב, ותתחיל להתמיד בתורה!**

קח משניות, קח גמרא, ותתחיל! אתה לא מבין כלום? תגרוס! תגיד! **כל מילה שאתה אומר זה אורות נפלאים!** בליקו"מ ח"א סי' ע"ד, רבינו ז"ל מצטט את לשון הזוהר הקדוש (קדושים פה:): '**אִית מָאן דְּלָעֵי בְּאוֹרַיְתָא וּמְגַמְגֵּם בָּהּ בְּגִמְגּוּמָא דְּלָא יָדַע**' - לא רק שהוא לא מבין מה שהוא

---

1. ברוח-הקודש יען כי אומר הפסוק: "וְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל כָּבְדוּ מִזֹּקֶן לֹא יוּכַל לִרְאוֹת".

לומד, הוא אפילו לא אומר את המילים ברור... הוא מגמגם... אומר הזוהר: **'כָּל מִלָּה וּמִלָּה סָלְקָא לְעֵילָּא, וְקָדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חָדֵי בְּהַאי מִלָּה, וְקַבִּיל לַהּ, וְנָטַע לַהּ סָחֲרָנִין דְּהַאי נַחֲלָא, וְאִתְעֲבִדוּ מֵאִנּוּן מִלִּין אִילָנִין רַבְרְבִין וְאִקְרוּן עַרְבֵי נַחַל'** - הקב"ה לוקח את המילה הזאת והוא שמח בזה ונוטע מזה אילנות ונטיעות נפלאות הנקראים "עַרְבֵי נַחַל"!

וזה ענין של **"עֲשֵׂה טוֹב"** - שאדם זוכה ללמוד תורה, וכן לעסוק בתפילה - תתחיל להתפלל! **תבוא לבית־הכנסת שלוש פעמים ביום, אל תוותר על זה בשום פנים ואופן!** תתחיל לבוא לבית־הכנסת להתפלל את שלושת התפילות ביום, ואולי פעם גם תזכה לחטוף איזה 'חצות' בלילה - תזכה להגיד 'תיקון־חצות'... וכן תדבר כמה מילים של התבודדות - **תתחיל לדבר להקב"ה במילים שלך!** תדבר כמה מילים! כמה דקות! **תיקח 5 דקות - זה לא כ"כ קשה... רק תתחיל!**

וכן **"עֲשֵׂה טוֹב"** בצדקה וחסד; איך מתחילים בזה? **כמה שאתה יכול! אתה יכול לתת צדקה בתוך הקופה? תן כמה פרוטות לצדקה! זו הצדקה שלך!**

ועוד בעניין **'צדקה'** - מי שזוכה להיות מקורב לרבינו, הוא יכול לזכות את עם ישראל בצדקה שהיא **'הפצה'**, הן אם זה לעזור להדפיס - הוא תורם כסף להדפסה, והן אם הוא בעצמו הולך להפיץ - **זו הצדקה הכי גדולה! זו צדקה שנשארת לעולם ועד!** אתה לוקח איזה ספר או קונטרס ומפיץ לעולם - יש לך מושג מה שזה עושה?...

אדם שהולך להפיץ, הוא כמו שהיה עשיר מגיע לרחוב עם שטרות מכובדות (שטרות של 200...), והוא מתחיל לזרוק לימין ולשמאל... ומה כולם עושים? קופצים ומשתגעים לתפוס כל מה שיכולים... **אותו דבר אצל אדם שלוקח חבילה של ספרים ומתחיל להפיץ - זה אותו דבר! כמו שזורק שטרות!** רק מה? המקבלים לא מעריכים בדיוק איזה שווי יש לשטר הזה... **ובאמת אין לזה שום שווי - זה לא שטר של 20 ולא של 50... אין לזה שווי וערך כלל!** אתה מפיץ למישהו, והוא לוקח את זה הביתה, ופתאום הוא רואה מה כתוב בקונטרס, ומתעורר מאד, **וגם אם זה היה לרגע אחד - כבר זה שווה!**

רבינו פעם אמר, שאפילו אם רק 'על הרגע' נכנס באדם הרהור תשובה, זו כבר מעלה גדולה; זאת אומרת, שעדיין לא קל לו לשנות את כל הרגליו וכו', אבל הוא לקח את הקונטרס או הספר והתחיל ללמוד בו - והוא מתעורר מאד: 'ואוו... מה כתוב פה?'... ולרגע הוא התחיל לחשוב מהקב"ה, ונכנס בו איזה הרהור תשובה - 'הלוואי הייתי יכול לחזור בתשובה'... **אפילו הרגע הקטן**

הזה - זה דבר שעומד וקיים לנצח! זה לא "היה והלך"... אין דבר כזה! מחשבה טובה זו "בריאה" העומדת וקיימת לנצח! הזוהר הקדוש אומר: **'לֵית רְעוּתָא טָבָא דְּיִתְאֲבִיד'** - אין מחשבה טובה שהולכת לאיבוד! **אפילו אם היתה לך מחשבה טובה לשניה אחת - זה קיים!**

ומה יהיה? אם בעזרת השם יהיה לך עוד פעם מחשבה טובה ועוד פעם מחשבה טובה - לאט לאט כולם יתקבצו ביחד, ויהיה לך הרהור תשובה... **כל הדברים האלו יתקבצו ביחד, ויצמח מזה דברים שלא תיארת בחלום הכי רחוק שלך...**

זה ענין של **'צדקה'** - ע"י הפצת אור רבינו; אין לך יכולת ממש לתת צדקה? **לך תפיץ!** אתה לא מסוגל להפיץ? תחזק אנשים להפיץ, תתרום להפיץ, תתרום להדפיס! **בדברים אלו יש לאדם "זכות הרבים"!**

וזה מה שאנו רואים בפרשת השבוע, בברכותיו של יעקב אבינו ליששכר וזבולון [כפירוש רש"י שם], שהיתה 'שותפות מלאה' בין יששכר וזבולון; יששכר הם הלומדי תורה - הם העוסקים בתורה, הם הלומדים והכותבים והמחברים, המורי הוראה, וזבולון הוא התומך בהם.

ואת מי יעקב אבינו מקדים - את יששכר או זבולון? הרי אנחנו עוסקים עכשיו בעניין שיעקב אבינו הקדים את אפרים לפני מנשה בברכותיו להם, והם הרי **הנכדים** שלו, ואיפה אנו רואים שהוא עשה אותו דבר גם **בילדים** שלו? בזה שהקדים יעקב אבינו את **זבולון** לפני **יששכר**; תחילה הוא ברך את זבולון - **"זְבוּלֻן לְחוֹף יַמִּים יִשְׁכֹּן וְהוּא לְחוֹף אֳנִיֹּת"** וגו', ורק אח"כ: **"יִשָּׂשכָר חֲמֹר גָּרֶם"** וגו'.

והשותפות שהיתה להם, כי זבולון היה עוסק בפרקמטיא, והיה מרויח כסף, **והרי בוודאי אם אדם מרויח כסף אבל הוא לא פותח ספר ואין לו קשר אם התורה - מה הרויח?... אדם יכול להיות 'בעל עסק' ומביא פרנסה וכו', אבל צריך להיות לו ג"כ קביעות בתורה בכל יום!**

והצדיקים הקפידו על זה מאד - שאפילו אם הוא לא אברך כולל, לא כל אחד מסוגל להיות אברך כולל שיושב בכולל כל היום... **אבל שיהיה לך 'מינימום' של קביעות יומית - בכל יום שיעורי תורה!** הן אם אתה מצטרף לאיזה שיעור - 'דף היומי' וכדו', שזה הכי טוב, **אם הוא לומד בבית - קרוב מאד שיירדם על הספר...** וכשיש לו איזה שיעור תורה - הוא יודע שיש לו קביעות: או בבוקר או בערב (או בשניהם) הוא מגיע בקביעות ללימוד תורה - חצי שעה, שעה, **יש לו קביעות!**

אז גם אם אתה כמו זבולון - שעוסק בעסקיו ומרוויח כסף, זה בסדר גמור, אבל אתה צריך ללמוד! ואחד מן הדרכים לזה - שאתה משתתף עם יששכר בצדקה שנותן לו, **אבל יששכר גם צריך לעורר אותך: 'אכן, כל היום אתה עוסק במסחר - משא ומתן, אבל גם תטעם טעם מן הדבר הזה שאתה תומך בו... אתה 'תמכי אורייתא', אבל אני רוצה שתזכה ג"כ להרגיש משהו מהטעם הזה'...**

אמרנו פעם רמז בעניין מה שאומר רבינו (ספר המידות, אות ממון, סימן לה): **'כַּזַּיִת מָרוֹר שֶׁאוֹכְלִין בְּפֶסַח, מְסֻגָּל לְפַרְנָסָה'**; והעניין בזה בפשטות (כך שמעתי ממוהרא"ש ז"ל), שאדם יכוון בעת שהוא אוכל את המרור (בפרט 'חריין' - חַזֶּרֶת, שהוא חריף מאד), שיומתק מעליו כל המרירות שצריך להרגיש בפרנסה...

והנה בלשון חכמינו הקדושים, המרור נקרא **'תמכא'**, וזה אותו ענין של **"תמכי"** אורייתא, שאכן זה לא דבר קל... אדם עובד קשה להרוויח כסף - הוא אוכל את המרור... **ומה הוא עושה עם הכסף הזה?** האם הוא אוכל בעצמו את המרור ולא עושה עם זה שום דבר, או שהוא "תומך" בלומדי תורה - לשון "תמכא", שזה המרור, וממילא זה **'מְסֻגָּל לְפַרְנָסָה'**... יהיה לו שפע!

ואפשר לרמוז זאת במילת **חַזֶּרֶת** - שהיא לשון של **חזרה**, היינו **שיוחזר** לך כל השפע הזה שאתה משפיע... **אתה תומך בלומדי תורה - זה יחזור אליך!** אמנם אתה סובל עכשיו מרירות כדי להרוויח כסף, והנה אתה תומך בתורה - וזה יחזור אליך!

ועל כן הקדים יעקב אבינו את ברכת זבולון לפני יששכר [וכן בפרשת 'וזאת הברכה' הקדים משה רבינו את זבולון: "**וְלִזְבוּלֻן** אָמַר שְׂמַח זְבוּלֻן בְּצֵאתֶךָ **וְיִשָּׂשכָר** בְּאׇהָלֶיךָ"], **כי בלי זבולון - איך יששכר היה עוסק בתורה?... מאיפה הוא יתפרנס?...** אבל זבולון הוא הולך ותומך בו - וזו המסירות נפש שלו! כי כאמור לעיל: לא כל אחד מסוגל באמת לשבת כל היום במקום אחד וללמוד תורה, אז הוא הולך לעסוק בעסקיו - "**וְיַרְכָתוֹ עַל צִידֹן**", אבל הוא תומך בלומדי התורה, ובזכותו יששכר קיים, ולשניהם ביחד יש שותפות מלאה... **עד כדי כך שמקדימים את זבולון לפני יששכר!**

נשוב לענייננו בעניין ברכת אפרים ומנשה: יעקב אבינו הבין שמוכרחים להקדים את אפרים לפני מנשה, למה? כי אם אדם יתחיל להתעסק עם כל הרע שלו - זה לא ייגמר... משא"כ אם הוא יתחיל להוסיף נקודות טובות - כל מה שהוא יכול: לימוד התורה, לדקדק בתפילות בציבור שלוש פעמים ביום, להתבודד הרבה להקב"ה, לעסוק

בצדקה וחסד, הוא מקיים "**כִּי הִפְרַנִי אֱלֹקִים בְּאֶרֶץ עָנְיִי**" - הוא מפיץ אור רבינו על ימין ושמאל, כמה שהוא יכול!

וכאמור בעניין הפצה - **כל אחד כפי עניינו!** זה מפיץ, זה מדפיס, זה תומך, כל אחד כפי עניינו... ובזה מקיימים את צוואת רבי נתן [עכשיו היה לנו הילולא קדישא]: **העובדא שלכם תהיה: "יָפוּצוּ מַעְיְנֹתֶיךָ חוּצָה"**; ואי-אפשר לדמות בזה אחד לשני - זה עוזר בתמיכה להדפיס, זה כותב וזה מחבר, לכל אחד יש את העניין שלו, והעיקר שהאדם לא יהיה קטן בעיניו, וידע שיש לו מה לתרום! **לכל אחד יש חלק בזה!** אל תגיד: 'מה אני'... 'מי אני'... **יש לך חלק! גם אם אינך 'בר הכי' ממש לכתוב ולחבר - בסדר, אבל תעזור להדפיס את זה... הדברים מוכנים, האור של רבינו מוכן, אפשר להאיר אותו להפיץ אותו בכל העולם!**

וכל זה נכלל ב'**אפרים**', ויעקב אבינו הבין שאותו צריכים להקדים... מוכרחים להקדים את אפרים לפני מנשה!

וא"כ כבר ישנו פירוש אחר לדברי הפסוק "**סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב**" - שלכאורה פשטותו היא כפי סברת יוסף הצדיק: תחילה "**סוּר מֵרָע**" ואח"כ: "**וַעֲשֵׂה טוֹב**", אבל אפשר לפרש זאת גם לפי שיטת יעקב אבינו: "**סוּר מֵרָע**" - איך? אומרים לאדם לסור מן הרע, ואיך יזכה לזה? ממשיך הפסוק: "**וַעֲשֵׂה טוֹב**" - תתחיל לעשות טוב!

האות 'ו' של "**וַעֲשֵׂה טוֹב**" היא 'ו' **החיבור** ולשון של **תוספת**, דהיינו שזה המשך והסבר להנאמר לפני כן: "**סוּר מֵרָע**" - איך תזכה באמת לצאת מהרע הזה? ע"י "**וַעֲשֵׂה טוֹב**" - תעשה הרבה טוב! וכמו שרבינו אמר בפירוש לאותו אדם: '**אַתָּה עֲשֵׂה הַרְבֵּה טוֹב, וְהָרַע מְמֵילָא יִפֹּל!**'.

וזו היתה הדרך הכללית של **הבעל שם טוב הקדוש**, בניגוד לדרך המוסר שהיה עד זמן הבעש"ט, שהלכו 'מוכיחים' בכל מקום והוכיחו את הציבור ועוררו אותם בתשובה, שזה דבר היה בכל הדורות - שהיו 'מגידים' מגיעים לאיזו עיירה, ונכנסו לביהכנ"ס, ואמו דרשות של מוסר, וגרמו הרהורי תשובה עד שהעם היו בוכים וכו', אבל זה היה בדרך של להקדים את ה"**סוּר מֵרָע**", והלוואי שהיו באמת מצליחים תמיד... **ובכלל לפי השיטה הזאת - מתי גומרים עם ה"סוּר מֵרָע"?... זו שאלה גדולה...**

אבל כשהגיע הבעש"ט - כלשון ה'מאור ושמש' (פרשת אֱמֹר): '**הָיָה הָעוֹלָם שָׁמֵם עַד שֶׁבָּאוּ שְׁנֵי הַמְּאוֹרוֹת הַגְּדוֹלִים לָעוֹלָם, הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקָּדוֹשׁ, וְאַדְמוֹ"ר הָרַב רַבֵּנוּ אֱלִימֶלֶךְ**' - התחיל העניין של "**וַעֲשֵׂה טוֹב**" - תתחיל לעשות טוב! אפילו שאתה אדם פשוט - 'איכר' שלא יודע כלום... וכי תתחיל להגיד לו

דרשות של מוסר? הוא אפילו לא יודע לשמור שבת... אתה אומר לו מוסר - והוא לא מבין בכלל מה אתה רוצה ממנו... **משא"כ אם תתחיל לחזק אותו באמונה פשוטה - תחזק אותו ותשמח אותו, תגיד לו שהוא יכול להתחיל להתפלל, לחזק עצמו בהנחת תפילין וציצית, וכל המצוות של התורה, וְיִחַיֶּה וישמח עצמו בזה! וכך באמת עם ישראל החזיקו מעמד!**

כי זה ידוע ומפורסם, שֶׁכָּל המעמד של ישראל בדורות האחרונים, ובפרט כל הדברים הקשים שעברו על עם ישראל בזמנים אלה [מלחמות העולם וכו'], איך החזיקו מעמד בכל זה?... ובפרט בזמן שהתפשטה ההשכלה הארורה, ה' ישמור, בזמן רבינו ז"ל (כמו שכתוב רבי נתן) בארץ אשכנז, ה' ישמור, והיה בהתחלה את כת ש"ץ, וכל אלו הכופרים שהיו במדינות אשכנז וגרמניה וכו', איך יכולים להילחם נגד זה?... הרי זה "הרע בעצמו"! זה "עצם הרע"! זה ממש הקליפה הטמאה! ואיך תילחם אִתּוֹ?... עם מה תלחם אִתּוֹ?...

ואפילו להילחם עם הטומאה הזאת בחכמה והשכלה שהיא נגדית אליהם - זה ה"י מטשטש את המח... ואפילו אם אדם מתחיל לקרוא בספרים שחיברו גדולי ישראל בענין של אמונה וחקירה כדי ללחום נגד הדעות הכוזבות - **רבינו היה מאד נגד זה, וצעק מרה על זה!** [כמובא כמה פעמים בשיחות־הר"ן וחיי־מוהר"ן וכו' שכותב רבי נתן דברי רבינו בעניין זה]. אם תתחיל לנסות ליישב את כל ההשכלה הארורה וכל השאלות שלהם - זה בבחינה של "כָּל בָּאֶיהָ לֹא יְשׁוּבוּן"... זה בלתי אפשר... אלא מה? מלמדנו רבינו: **רק אמונה פשוטה! אל תתחיל להיכנס שם כלל! רק תרבה ב"עֲשֵׂה טוֹב" - תעשה מצוות ומעשים טובים!**

זו היתה דרך הבעל שם טוב הקדוש, וזה הלימוד של רבינו הקדוש, **כל זה הוא הלימוד של רבינו** - איך להיות חזק ב"**עֲשֵׂה טוֹב**"! רבינו מחזק אותנו עם הנקודות הטובות, ומגלה לנו את הגילוי של (תהלים לז, י) "**וְעוֹד מְעַט וְאֵין רָשָׁע**" - לראות את ה'מעט' שבו הוא איננו רשע! **האדם הוא 999.9 רע, אבל יש לו את הנקודה הקטנה הטובה!**

וכך הגמרא אומרת (שבת לב) על הפסוק (איוב לג, כג) "**אִם יֵשׁ עָלָיו מַלְאָךְ מֵלִיץ אֶחָד מִנִּי אָלֶף לְהַגִּיד לְאָדָם יָשְׁרוֹ**" - '**אַפִּלּוּ תְּשַׁע מֵאוֹת וְתִשְׁעִים וְתִשְׁעָה מְלַמְּדִים עָלָיו חוֹבָה וְאֶחָד מְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת נִצַּל**'; אפילו אם יש עליו **פחות מאחוז אחד** של טוב (כי 'אחוז' זה 'אחד ממאה', ופה זה 'אחד מאלף' - עשירית מאחוז אחד...), יש לו נקודה אחת קטנה של טוב - הוא לפחות אומר שהוא מאמין, הוא אומר שהוא יהודי, הוא נותן פרוטה

לצדקה, הוא **יודע** מה זו 'שבת' - יש לו רצון, ואתה לוקח את הנקודה שלו ואתה מלהיב את זה ומעורר ומחזק אותו - אתה יכול להחזיר את כל העולם כולו בתשובה!

וזה יהיה התפקיד של משיח צדקנו, וכך הוא יחזיר את כל העולם בתשובה -על־ידי שהוא יקח את ה"**עוֹד מְעַט**" הזה שבו "**וְאֵין רָשָׁע**" - הוא לא רשע בזה... ואמנם זה לא דבר פשוט, אבל זה הלימוד של רבינו!

וזה מה שעושים כשמפיצים את האור של רבינו - מפיצים את כל הספרים הקדושים, שאכן יכול להיות שיש אדם שהוא רחוק מאד (לא רוצים לכנות יהודי בשם 'רשע', אבל הוא מאד מאד רחוק...), אבל יש ענין של "**עוד מעט**" שהוא לא רשע, **ואתה מביא לו את ה"מעט" הזה - את ה"טעם" של הצדיק**, והוא מסתכל בזה ומתחיל לחשוב 'יש דבר כזה?... עדיין יש לי תקווה בחיים?'... **וכך כל העולם כולו יחזור בתשובה וכך יהיה הגילוי של משיח צדקנו!**

ועל־כן זו הדרך שנקבעה לדורות - הדרך של יעקב אבינו, להקדים את אפרים לפני מנשה, ועל־כן אמר: "**בְּךָ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר**" - יעקב אבינו קבע את זה לדורות עולם, ועד היום אנחנו מברכים את הילדים '**יְשִׂימְךָ אֱלֹקִים כְּאֶפְרַיִם וְכִמְנַשֶּׁה**' - מברכים אותם בברכה הזאת!

'**חינוך ילדים' זה צריך להיות כ"כ חשוב אצלנו!** ואיך מחנכים אותם? שָׂמִים את אפרים לפני מנשה! מה הכוונה? אתה רוצה גם כן להגיד מוסר, לתת סטירות, להוכיח אותם וכו', זה רק גורם לילד להשתולל יותר! תיקח אותו ותסביר לו יפה! תראה את הנקודה שלו כפי יכולתו! מִשְׁנָה אחת הוא יכול להגיד? הוא יכול לעשות איזו מצוה? אל תעמיס עליו הרבה, תראה שהוא יתחיל עם משהו! ירגיל את עצמו באיזו מידה טובה אפילו ליום אחד! תאמר לו: **היום תתנהג יפה! לא יודע מה היה אתמול, מה יהיה מחר, היום! עכשיו!** תיתן לו את 'אפרים' לפני 'מנשה'! שיהיה חזק ב"עֲשֵׂה טוֹב"! ואם צריך - תן לו איזה 'פרס' וכדו'. **לחנך ילדים זו 'סוגיא' שלימה, וצריכים לדעת אותה!**

וזה הן אם מדובר **בילדים** שלנו, והן אם מדובר **בתלמידים** של מחנכים... הרי יעקב אבינו אמר: "**אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כְּרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן יִהְיוּ לִי**" - אפרים ומנשה היו נכדים ותלמידים של יעקב אבינו, ויש פה לימוד עצום איך אדם צריך להתנהג בלימוד עם תלמידים - שאדם צריך לעשות את זה בכזאת אהבה שהם כמו בניו, שזה '**אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כְּרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן יִהְיוּ לִי**' - הן כמו הבנים שלי!

וזה לימוד עצום למחנכים, שהילדים שיש להם בכיתה תחת חסותם - **הם צריכים להרגיש את ה"אבהות" של המלמד!** הם צריכים להרגיש איך שהוא אוהב אותם, והוא רוצה באמת לראות בהצלחתם...

וכן זהו לימוד של חינוך לאדם בעצמו עם הילדים שלו - הבנים והבנות, שירגישו את האהבה שיש בתוך החינוך, מראים להם איך אפשר להם לבנות את עצמם, ואיך הם יכולים להצליח! אם נתחיל להתעסק עם כל מה שהיה, ונצעק עליו - מה יצא מזה?...

אבל בשביל זה צריכים קצת ישוב־הדעת... אם האבא והאמא נמצאים בלחץ ובמתח ואין להם סבלנות לרגע - זה לא 'ילך'... רבינו אומר בספר־המידות (אות בנים, חלק שני סי' ב): **'סְגֻלָּה לְבָנִים, לְהַקְטִין אֶת עַצְמוֹ'**[ז]; והלימוד בזה בפשטות כפי שמוהרא"ש היה מסביר: **לכל אבא יש עבודה 'להקטין את עצמו' - להוריד את עצמו לילדים!**

ילד - אפילו שהוא חכם ופיקח, סוף כל סוף הוא ילד... והאבא אמור להיות לו יותר שֵׂכֶל מן הבן (גם בזה צריכים סייעתא דשמיא, כי לפעמים יש אבא שיש לו שכל של ילד קטן, ואולי פחות מזה...), ועליו **'להקטין את עצמו'** אל הילד - להוריד עצמו אליו! זו עבודה נוראה מאד - שאדם יזכה להקטין את עצמו!

ולפעמים זה פשוטו כמשמעו - 'לְשַׂחֵק עִם הַיֶּלֶד'! האבא יושב עם הילד ומשחק אִתּוֹ... **ומה התכלית של הַמִּשְׂחָק הזה? לעשות את החיבור בין האבא לילד! שהילד מרגיש את האהבה של האבא אליו - 'יש לאבא שלי זמן אליי'...** כי הוא רואה שהאבא עסוק, ואין לו רגע בשבילו, **והנה הוא הקדיש כמה דקות לשחק איתי ביחד!**

ואם יש לך שֵׂכֶל - אתה נותן לילד לנצח אותך בַּמִּשְׂחָק... **ואתה אומר לו: 'בגלל שניצחת את המקבל פרס!' ומה אתה נותן לו? איזה ספר קדוש - אתה נותן לו משניות! 'ניצחת את המשחק? הנה, קח משניות, תלמד פרק משניות'...**

ואכן, זו 'עבודה גדולה' לאבא להוריד את עצמו לילדים, אבל זה **'כח הצמצום'** שלימדנו רבינו ז"ל; רבינו קורא לזה **"צמצום קדוש"** שצריכים בעבודת ה', כי לפעמים האדם בוער יותר מדאי... **אם אתה לא יכול להכניס את הלימודים שלך בתוך הילדים - או בתלמידים - סימן שיצאת מן המידה...** עברת על האיסור שנאצר בקבלת התורה (שמות יט, כא) **"פֶּן**

ז. ה'מראה־מקום' לזה הוא מן המדרש (ב"ר ו, ד; לו, ז) שנקרא שמו "יָקְטָן" כי היה מקטין את עסקיו ובשכר זה זכה להעמיד י"ג משפחות גדולות.

יֶהֱרְסוּ" - הרסת את הגבול... בקבלת התורה היו מוכרחים לקבוע את התחום של **"עד כאן; לא יותר"!**

ואת הלימוד הזה צריך האדם בכל עת - **כל הורה, בין אבא ובין אמא, צריכים לדעת איך להוריד את עצמם אל הילדים, וכך הילדים גדלים בריאים!**

הצדיקים פירשו (כמדומני מובא בדברי הרה"ק מרופשיץ זי"ע), שהעניין של **'הקדמת אפרים לפני מנשה'** הוא ענין דברי חכמינו הקדושים (מגילה יג:) שהקב"ה בורא את הרפואה לפני המכה; אדם רואה מכה, ויש לו חלישות הדעת - 'מה יהיה פה?'... **אבל אדם שיש לו אמונה פשוטה הוא יודע: אני רואה מכה? יש פה ח"ו ענין של 'אי-בריאות'? אני מאמין באמונה שלימה ש"אֲנִי ה' רֹפְאֶךָ" - הקב"ה ברא כבר את הרפואה לפני המכה! הקב"ה הוא "בורא רפואות", והוא ברא את הרפואה עוד לפני המכה! אלא מאי? צריכים עכשיו את הזכות להמשיך את הרפואה... ואדם חושב: 'איך אמשיך פה רפואה?... בטח אני צריך לבחור את הרופא הכי גדול, ומי יודע כמה כסף זה יעלה'... אתה צריך להאמין באמונה שלמה שהרפואה כבר נמצאת! ודע שעל-ידי תפילה - וכן צריכים לפעמים השתדלות - יכולים להמשיך רפואה! אבל הנחמה הכי גדולה שאדם יודע - 'אני רואה פה מכה, ה' ישמור? אני מאמין שהרפואה כבר נמצאת ג"כ!'...**

וזה העניין הקדמת אפרים לפני מנשה - הקדמת הרפואה לפני המכה, שזה גם קשור לענין המבואר לעיל בעניין הקדמת ה**"עֲשֵׂה טוֹב"** ל**"סוּר מֵרָע"**, שאדם צריך לדעת: מתי אזכה להגיע אל ה**'סור מרע'**? מתי כבר אתפטר מן המכה הזו?... **מתי שתאמין שיש את העניין של "עֲשֵׂה טוֹב" - שאתה יכול להרבות טובות, בכוחך לעשות דברים טובים, זו הרפואה!** וכמו שכתוב בפסוק (משלי ג, ח) **"רִפְאוּת תְּהִי לְשָׁרֶךָ"** - זה לימוד התורה, וכן תפילה, וכן צדקה וחסד, זו הרפואה של האדם! **ואדם צריך לדעת שהקב"ה בורא את הרפואה עוד לפני המכה! הכל מוכן!**

נמצא, שגם אם ירדת ונפלת, ואתה נמצא בחלישות הדעת 'איך עברתי דבר כזה; איך עשיתי את זה'... ואתה ממש מאשים את עצמך ו'אוכל' את עצמך, אבל מה יישאר ממך?... אתה תאכל את עצמך, ולא נשאר לך כלום... משא"כ אדם זוכה לחזק את עצמו - שזה ענין ההתחזקות שמקבלים מהצדיקים - והוא מאמין שאמנם 'היה לי ירידה כזו, ובאמת עברתי בחיים מה שעברתי, אבל הרפואה כבר מוכנה!'...

אך אדם יכול לשאול על זה: 'איך אתה אומר שהרפואה היא לפני המכה? אני בכלל לא זוכר שום רפואה... ככה אני

מאז שאני זוכר את עצמי... אני נולדתי ככה'... **אבל אתה לא זוכר באמת, כי יש את הזיכרון שרבינו מספר עליו במעשה האחרון בסיפורי מעשיות** (מז' בעטלירס) **שיש את הזיכרון הראשון - עוד לפני שיצאת לאוויר העולם, שלמדת את כל התורה כולה, ולא רק 'למדת' אלא גם גילו לך את כל ההשגות שאתה יכול להשיג וכו'** (עיין ליקו"מ ח"א סי' קפח)**, ומה קרה אח"כ? מן השמים סיבבו שכך קרה וירדת... אבל מיד כאתה מאמין שהרפואה היא כבר מוכנה לפני כן - עליך רק לחזור לשם...**

וזה בעצם הסוד של חזרה בתשובה, למה זה נקרא **'תשובה'**? כי אתה **שב וחוזר** אל השורש שלך! אדם תוהה: 'השורש **שלי**?! ה' ישמור... אני מכיר היטב את עצמי... לפי הזיכרון שלי, השורש שלי הוא לא כ"כ טוב'... אבל לא זכית ל"זיכרון האמיתי", כי אם היית זכה לקצת יותר זיכרון, היית זוכר שהיה לך שורש מאד טוב... הרפואה היתה שם... **והעבודה שלך עתה היא לחזור לזה!**

זה הסוד של ברכות יעקב אבינו לנכדיו, שזה מובא **בתחילת הפרשה**, ומזה מובן ממילא את מה שמובא **בהמשך הפרשה** - קודם שיעקב אבינו הולך להסתלק, הוא מקבץ את כל ילדיו - **"הֵאָסְפוּ וְאַגִּידָה לָכֶם"**, אני צריך שתתאספו ביחד, וכך אברך את כולם ביחד - **"וְזֹאת אֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם אֲבִיהֶם וַיְבָרֶךְ אוֹתָם אִישׁ אֲשֶׁר כְּבִרְכָתוֹ בֵּרַךְ אֹתָם"** - יעקב אבינו בירך אותם עם ברכות נפלאות, לכל אחד כפי העניין שלו, שֶׁכָּל אחד ימצא את הנקודה שלו.

ובעיקר יש את הענין של **"הֵאָסְפוּ"**, אומר רבי נתן: פה מונח כל הסוד של הגאולה! רש"י אומר: **'בַּקֵּשׁ לְגַלּוֹת אֶת הַקֵּץ וְנִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ שְׁכִינָה, וְהִתְחִיל אוֹמֵר דְּבָרִים אֲחֵרִים'**; אומר רבי נתן (ומובא בדברי צדיקים), שיעקב אבינו כבר גילה את הסוד בתוך מילים אלו: **"הֵאָסְפוּ" וְאַגִּידָה לָכֶם** - אם יהיה אצלכם **'אסיפה'** ביחד, אם יהיה אחדות ואהבה ושלום בין נשמות ישראל, זו תהיה הישועה! כך תבוא הגאולה!

אמנם לכל שבט יש את הברכה המיוחדת לו, אבל "כולם" עומדים עכשיו סביב יעקב אבינו, וכולם אומרים "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד"! כי יעקב אבינו שאל אותם: **'כולכם יחד איתי?'** וענו ואמרו: **"שְׁמַע יִשְׂרָאֵל"** - הוא אביהם הקדוש, **"ה' אֱלֹקֵינוּ ה' אֶחָד"**; יעקב אבינו שמע זאת ונענה: **"בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד"** - ברוך ה'! תודה לה'! ואז הוא ברך אותם 'איש כברכתו'...

וזה הסיום של **ספר בראשית** - הברכות! ואנחנו יודעים שהברכות של האבות הקדושים נמצאות איתנו תמיד!

ומהן המילים האחרונות של הפרשה? "**וַיִּישֶׁם בָּאָרוֹן בְּמִצְרָיִם**" - כך מסתיים ספר בראשית! יוסף הצדיק נפטר, ושמו אותו בארון במצרים (השקיעו אותו בנילוס, ויש שיטה ששמו אותו בתוך קברי מלכים), וזו כבר ה'**רפואה לפני המכה'...** יוסף הצדיק נמצא שם בתוך הארון, וזו כבר ההכנה ליציאת מצרים...

במוצאי שבת הקרובה מתחילים **ימי שובבי"ם**, שהם ימים מאד מסוגלים לחזור בתשובה, ולתקן את הכל! **הכל!** יש לנו **ששה שבועות**, שהם ימים **מיוחדים** בשנה! "שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים", ואפשר לאדם לקחת את עצמו בידיים! עכשיו, כבר ב'חצי החורף', הסיום של חודש טבת, ומתחיל חודש שבט, יש לנו את **ימי השובבי"ם** - ימים שאפשר לזכות בהם לדברים נפלאים, בבחינת (תהלים כג, ג): "**נַפְשִׁי יְשׁוֹבֵב' יַנְחֵנִי בְמַעְגְּלֵי צֶדֶק לְמַעַן שְׁמוֹ**" - זמן שאפשר לחזור בתשובה!

ומהי ה'תשובה' שלנו? להתחזק אנחנו בעצמנו, להפיץ אור רבינו, להחזיר את כל עם ישראל בתשובה, להפיץ להם אור רבינו!

הקב"ה יעזור לנו, שנזכה באמת לסיים את ספר בראשית בשעה טובה, לקבל את כל הברכות של פרשת השבוע, ולזכור היטב שמיד אחר שמסיימים ואומרים "**וַיִּישֶׁם בָּאָרוֹן בְּמִצְרָיִם**" - כולם צועקים: '**חֲזַק חֲזַק וְנִתְחַזֵּק**' - אתה מרגיש שאתה ממש "**בָּאָרוֹן בְּמִצְרָיִם**" - סגור בתוך **מיצר-ים** בתוך ארון עם מנעולים... ומה אומרים לך? '**חֲזַק חֲזַק וְנִתְחַזֵּק**' - תאמין שהרפואה היא לפני המכה!

ואכן כך היה במציאות, שבזכות יוסף הצדיק זכו נשמות ישראל לעבור את הים סוף, וכמו שכתוב (תהלים קיד, ג) "**הַיָּם רָאָה וַיָּנֹס**", ואומרים חכמינו הקדושים: '**מַה רָאָה? אֲרוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף רָאָה**'; שבזכות ארונו של יוסף היה קריעת ים סוף, שזו היתה הגאולה ממצרים - שעברו את הים סוף.

וזהו: "**וַיִּישֶׁם בָּאָרוֹן בְּמִצְרָיִם**" - כך נגמר ספר בראשית, וזו **הרפואה קודם למכה**, שעוד מעט יוצאים ממצרים, ובזכות זה יהיה קריעת ים סוף...

הקב"ה יעזור לנו, שנזכה באמת לנצל את הימים הקדושים האלו - הסיום של ספר בראשית, מתחילים ימי השובבי"ם בעזרת השם, נחזור בתשובה שלימה, האור של רבינו יתגלה - נפיץ אותו בכל העולם כולו, משיח צדקנו יבוא ותהא הגאולה השלימה!

breslev.shely@gmail.com